

KİTABÜ'S-SİYER VE KİTABÜ'L-CİHAD BAHİSLERİNDEKİ FİKHÎ HÜKÜMLERİN İSLAMOFOBİ'YE ETKİSİ

Ümmühan ARK*

Özet

Bugünlerde kendilerini Müslüman ve mücahid olarak tanımlayan kimseler, sadece başka dinlerden olan insanlara karşı değil, kendileri gibi düşünmeyen dindaşlarına karşı da “cihad” adı altında eylemler gerçekleştirmektedir. Bu durum batı dünyasında İslam'daki cihad hükümleri ile terör eylemleri arasında doğrudan bir ilişkinin bulunduğu düşüncesini doğurmuştur. Bu düşünce giderek yaygın bir kanaat haline alarak "İslam ve terör" kavramlarının birlikte düşünülmesine, dolayısıyla tüm dünyada "İslamofobi" adı altında bir nefret kampanyasının da artarak devamına sebep olmaktadır.

Cihad konusu klasik tefsir geleneğinde “Ahkamu'l-Kur'an”, hadis literatüründe “Kitabü'l-cihad” ve “fezailu'l-cihad”, fıkıh geleneğinde ise “Kitabü'l-cihad”, “Kitabü's-siyer”, “Kitabü'l-cizye”, “Kitabü'l-megazi” başlıklarını taşıyan müstakil bölüm veya eserlerde ele alınmıştır. Bu tür eserlerde gayrimüslimler ile Müslümanların ilişkilerini düzenleyen hükümlere ayrıntılı olarak yer verilmiştir.¹ Bu tebliğde İslam'ın cihada dair hükümleri ile İslâm ve terör kavramlarının birlikte anılması arasında bir ilişkinin olup olmadığı sorgulanacaktır.

Anahtar Kelimeler: Cihad, İslamofobi, Terör, Fikhî Hüküm, Kitabü's-siyer, Kitabü'l-cihad.

Abstract

THE EFFECTS OF FIQH JUDGEMENTS IN KITAB AL-SİYAR AND KITAB AL-JIHAD ISSUES ON ISLAMOPHOBIA

Nowadays those who define themselves as Muslims and Mujahideen, carry out actions under the name of "jihad" not only against the people of other religions but also against the religious people who do not think like them. This led to the idea that in the western world there was a direct relationship between the jihad judgments in Islam and the acts of terrorism. This idea is becoming increasingly common, leading to a continuation of the idea of "Islam and terror" together, and thus an increasingly hate campaign called "Islamophobia" all over the world.

The subject of jihad said the classical tafsîr tradition "Ahkamu'l-Quran", hadith literature in "Kitab al-jihad" and "fezâilu'l-jihad", while the fiqh tradition "Kitab al-jihad", "Kitab al-siyar" "Kitab al-jizye" and "Kitab al-maghâzî" of private chapters or works bearing the titles of have been addressed. In such works, the judgements regulating the relations of non-

*Bartın Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi, İslam Hukuku Anabilim Dalı, Dr. Öğr. Üyesi
¹ Serahsî, *el-Mebsut*, thk. Ebu Abdillâh Muhammed Bin Hasan bin Muhammed Bin Hasan İsmail, Beyrut 2009, X, 3.

Muslims with Muslims are discussed in detail. In this paper, it will be questioned whether there is a relationship between the judgements of jihad in Islam and mentioning Islam side by side terrorism.

Key words: Jihad, İslamophobia, Terrorism, Fıqh judgements, Kitab al-jihad, Kitab al-siyar.

1-Müşrikler Ve Gayr-i Müslimler

Bilindiği üzere “harp” ya da “kıtal” anlamında cihad Medine dönemine ait bir kavramdır. Özellikle ehl-i kitaba karşı Mekke döneminde gösterilen yumuşak üslup, Medine döneminin başlarında onların düşmanlığının fiili saldırıya ve İslam toplumunu yok etmeye dönüşmesiyle farklılaşmış, müslümanlara meşru müdafaa hakkı tanıyan ve savaşmaya izin veren ayetler nazil olmuştur. İslam toplumunun varlığının devamı açısından savaşın kaçınılmaz bir hal alması sebebiyle Kur'an savaşmayı bir yükümlülük olarak kabul etmiştir.² Ancak bu tarihi süreç veya konjonktürel şartlar çerçevesinde inen ayetlerin hükümleri daha sonraki bir kısım ulema veya hukukçular tarafından adeta Kur'an'ın nihai hükmü gibi algılanmış ve yapılan yorumlar daha çok savaş merkezli ve ötekini dışlayıcı bir içerikle sunulmuştur. Ahkam ayetlerini yorumlayan bir kısım müfessirler cihatla ilgili ayetleri ele alırken ötekini dışlamayan veya hoşgörüyü esas alan ayetlerin, sonradan inen ayetlerle neshedildiğini söyleyerek klasik nesh doktrinine sığınmışlardır. Daha çok cihat ve savaş mutlak çözüm olarak gören ve bu çerçevede kısmen Kur'an'ın özünden sapan yorumlar giderek yoğunluk kazanmış ve bu anlayış giderek İslam'ın nihai söylemi gibi takdim edilmiştir. Hz. Peygamber'den sonraki dönemlerde devam eden mücadelelerle birlikte, cihat ve savaş hakkındaki ayetlerin yorumları klasik müfessirler veya fakihler tarafından zaman zaman hoşgörü ve tolerans sınırlarını aşan ve Kur'an'ın genel muhtevasına doğrudan uymayan yorumlara dönüşmüştür.³ Aşağıda buna dair örnekler sunulacaktır.

Ayet ve hadislerden hareketle cihad; Allah'a kulluk etmek, Allah ve Rasulü'nün koyduğu ölçülerin fert ve toplum hayatına uygulanması için çalışmak, İslâm'ı diğer insanlara tebliğ etmek, İslâm ülkesini ve müslümanları her türlü tehlike ve saldırılara karşı savunmak ve bu konuda gerektiğinde savaşmak gibi geniş bir anlam yelpazesine sahiptir. Bu geniş anlamına rağmen İslam hukukçuları tarafından cihadın, daha çok “gayr-i Müslimlerle savaş” anlamına yer verdiği görülür. Çünkü cihadın bu türü hukukî bir mahiyet arzeder ve birtakım hukukî sonuçlar doğurur.⁴

Tehânevî, meşhur eseri *Keşşâfü Istılâhâti'l-Fünûn ve'l-ulûm*'da, cihadın sözlük anlamını “elden geldiğince sözlü ve fiili çaba sarf etmek” olarak belirttikten sonra şeriatte kâfirlerle savaşmak, onların mallarını talan

² İsrail Balcı, “Klasik Hukukçuların 'Cihad' ve 'Savaş'a Dair Görüşlerine İbn Rüşd'ün Getirdiği Eleştiri ve Açılımlar”, *Doğu-Batı İlişkisinin Entelektüel Boyutu İbn Rüşd'ü Yeniden Düşünmek*, Sivas 2009, II, 331.

³ Mehmet Okuyan-Mustafa Öztürk, "Kur'an Verilerine Göre Ötekinin Konumu," *İslam ve Öteki*, ed. Cafer Sadık Yaran, Kaknüs, İstanbul 2001, s. 190vd.

⁴ Ahmet Özel, “Cihad” mad., *DİA*, VII, 527-528.

etmek, ibadethanelerini yıkmak, putlarını kırmak demektir. Şerî örfte ise cihad, "kâfirlerle savaşmaktır" şeklinde açıklar.⁵

Klasik İslam hukuk anlayışında kabul gören anlayışa göre cihad, kıyamete kadar emredilen bir yükümlülüktür.⁶ Bu sebeple de birçok fakih bir savaş ya da saldırı olmasa bile İslam devleti tarafından cihadın terk edilmemesi amacıyla senede bir defa gazveye çıkılması gerektiğini ifade etmiştir.⁷

Cihadla ilgili; "Ey inananlar küfürde direnenlerle karşılaştığınız zaman boyunlarınızı vurun. Onlara ezici bir üstünlük sağladığınızda geriye kalanları esir edin..."⁸ "Dini sebeplerle yapılan baskı, zulüm ve şirk ortadan kalkıp din Allah'ın oluncaya kadar onlarla savaşın"⁹ "Müşrikleri gördüğünüz yerde öldürün. Onlar sizi nasıl yurtlarınızdan çıkardılarsa siz de onları yurtlarından çıkarın..."¹⁰ "Haram aylar çıkınca müşrikleri gördüğünüz yerde öldürün, yakalayın, hapsedin ve geçit yerlerini tutun"¹¹ şeklindeki ayetlerde cihadın "*savaş/kıtal/harb*" anlamı ile geçtiği görülür. "Seyf ayeti" de denilen bu son ayetle ilgili olarak bir kısım fakihler, "*haram aylar*" kaydının, "Hiç bir zulüm ve baskı (fitne) ortadan kalkıncaya ve din yalnızca Allah'ın oluncaya kadar Allah yolunda savaşın"¹² ayetiyle hükmünün iptal edildiği ve böylece hükümdeki zaman kaydının kaldırılıp emrin mutlak hale geldiği kanaatindedir.¹³

Dört mezhebe mensup fakih ve müfessirlerin büyük bir çoğunluğu, savaşın sebebini küfre bağlamıştır.¹⁴ Mesela İmam Şafî'ye göre; kâfirler ve müşriklere karşı cihad, gerek Tevbe Sûresi'nin beşinci ayeti ("*Müşrikleri gördüğünüz yerde öldürün*") ve gerekse "... *Allah'tan başka ilah olmadığı inancını benimseyinceye kadar insanlarla savaşmaya memur kıldım*"¹⁵ hadisi gereğince mutlak farzdır. Savaşın gerekçesinin şirk, asli hedefi ise kafir ve müşriklere İslam'ı benimsetmek olduğunu ifade eden Şafî, bu ayetlerde iman ve ikrar etmedikleri takdirde kafir ve müşriklerin kanını dökmeyi mübah kılmıştır. Müşrik Araplar için cizye söz konusu değildir. Aynı şekilde İslam'ı benimseyinceye ve cizye vermeyi kabul edinceye kadar ehli kitapla savaşmak da farzdır. Hem Müşrikler hem de

⁵ Tehnevî, *Keşşâfu Istilahâtî'l-fünun*, thk. Ali Dehruç, Beyrut 1996, I, 598.

⁶ Serahsî, *el-Mebcut*, X, 3-4.

⁷ Şîrâzî, *el-Mühezzeb*, Beyrut 2003, III, 425.

⁸ Muhammed 47/4.

⁹ Bakara 2/193.

¹⁰ Bakara 2/19

¹¹ Tevbe 9/5.

¹² Enfal 5/39.

¹³ Bkz. Ahmet Yaman, "Savaş" mad. *DİA.*, XXXVI, 191; Şafî, *el-Ümm*, nşr. Rifat Fevzi Abdülmüttalib, Mansûrâ 2001, IV, 220; Maverdî, *el-Havi'l-kebir*, XIV, 110; Serahsî, *Şerhu Siyer'il-Kebir*, nşr. Abdullah Muhammed Hasan, Beyrut 1997, I, 188.

¹⁴ Ahmet Yaman, *İslâm Hukukunda Uluslararası İlişkiler*, Ankara 1998, s. 70vd.

¹⁵ Dârîmî, Siyer 10; Buhârî, İman 17; Salat 28; Zekat 1; Müslim, İman 32, 33, 34, 35, 36; Ebû Dâvud, Zekat 1, 51, 53; Cihad 104; Tirmizî, İman 1, 2; Nesâî, İman 15, Zekat 3, Cihad 1, Tahrim 1, Muharabe, 1.

ehl-i Kitaba karşı cihadın nihai hedefi, dinin bütünüyle Allah'ın olması ve İslam'ın diğer tüm dinlere üstün kılınmasıdır.¹⁶

İbn Hazm'a göre Kur'an'da ehli küfre Müslüman olmak ya da savaşmak şeklinde iki seçenek sunulmuştur. Bu sebeple “müşrikleri yakaladığımız yerde öldürün” ayetine dayanarak herhangi bir ayırım yapmadan yaşlı, kadın, çocuk tüm müşrikler öldürülebilir.¹⁷ İbn Teymiyye, Hz. Peygamber'in davet ve tebliğine muhatap olan herkesin İslam'ı kabul ile mükellef olduğu ve kabul etmedikleri takdirde onlarla savaşmanın vucubu üzerinde durur.¹⁸ İbn Kudame ise, Hz. Peygamber'in savaşa başlamadan önce davette bulunmasının İslam'ın başlangıç devrine has bir uygulama olduğu ve İslam devletinin çok geniş bir coğrafyaya yayılması sebebiyle savaş ortamında artık tebliğ ve davete gerek olmadığını savunur.¹⁹

Kur'an-ı Kerim'de; “Ancak kendileriyle antlaşma yapmış olduğunuz müşriklerden bilâhare yükümlülüklerini eksiksiz yerine getiren ve sizin aleyhinize kimseye arka çıkmayanlar müstesna; onlara verdiğiniz söze süresi doluncaya kadar riayet edin”²⁰ emri, antlaşmaların sıcak çatışmaya dönük gelişmelerin yaşandığı zamanlarda bile nasıl bir hukukî değere sahip olduğunu göstermesi açısından ayrı bir önem taşımaktadır. Yine, “Allah katında canlıların en kötüsü inkâr eden ve bir daha da imana gelmeyenlerdir. Sen kendileriyle antlaşma yaptığın halde onlar hiç çekinmeden yaptıkları antlaşmayı her defasında bozarlar” buyrulur antlaşmalara saygı gösterilmemesi kınanmış²¹; “Antlaşma yaptığınız zaman Allah'a verdiğiniz sözü yerine getirin. Allah'ı kendinize kefil göstererek kesinliğe kavuşturduktan sonra yeminleri bozmayın”²²; “Verdiğiniz sözü yerine getirin, çünkü verilen söz sorumluluğu gerektirir”²³ emirleriyle de ahde vefanın önemine vurgu yapılmıştır.²⁴ Buna rağmen Serahsî'nin bu konudaki görüşleri dikkat çekicidir. Serahsî, Müslümanların, müşrikler gibi kendilerinden cizye kabul edilmeyen grupları öncelikle İslam'a davet edeceği ve daveti kabul etmedikleri takdirde onlarla savaşacağını belirttiğinden sonra, onlardan savaşı sonlandırma konusunda bir teklifin gelmesi halinde “galip gelecek durumdayken sakın gevşeyip barış istemeyin. Allah sizinle beraber

¹⁶ Bkz. *İslam Kaynaklarında, Geleneğinde ve Günümüzde Cihad*, (KURAMER) Mustafa Öztürk, İstanbul 2016, s. 114vd. Şafî, *el-Ümm*, V, 397-403, IX, 82-83; Râzî, *Tefsiru'l-Kebir*, Beyrut 2004, V, 113-114; İbn Arabî, *Ahkamu'l-Kur'an*, nşr. Muhammed Abdülkadir Atâ, Beyrut 1998, I, 154-155; Kurtubî, *el-Câmi' li Ahkâmi'l-Kur'an*, Beyrut 1988, II, 236; Hatip eş-Şirbînî, *Tefsiru'l-Hatip eş-Şirbînî*, Beyrut 2004, I, 46.

¹⁷ İbn Hazm, *el-Muhallâ bi'l-âsâr*, nşr. Abdurrahman el-Cezîrî, Kahire 1349, VII, 296 -297, 345-346.

¹⁸ İbn Teymiyye, *es-Siyasetü's-Şeriyye*, nşr. Ali b. Muhammed el-İmran, Cidde ty. 153, 158, 163.

¹⁹ İbn Kudame, *el-Muğni*, nşr. Abdullah b. Abdülmuhsin et-Türkî, Abdulfettah Muhammed el-Hulû, Riyad 1997, XIII, 29, 30.

²⁰ Tevbe 9/4.

²¹ Enfal 8/55-56.

²² Nahl 16/91-92.

²³ İsrâ 17/34

²⁴ Ahmet Yaman, “Sulh”, *DİA.*, XXXVII, 487.

olduğuna göre mutlaka siz üstün geleceksiniz”²⁵ emri gereği Müslümanların bu teklife olumlu yanıt vermesinin söz konusu olamayacağını ifade eder. Onların bu talebini tıpkı namaz kılmamayı ve oruç tutmamayı talep etmeleri gibi değerlendiren Serahsi cihadın farz olduğunu ve terk edilemeyeceğini savunur. Ancak Müslümanların daha güçsüz bir durumda bulunmaları halinde ise yeterli gücü toplayıncaya kadar savaşı askıya alma antlaşması yapılabileceğini ve güç kazanıldıktan sonra ise anlaşmanın feshedileceğini ekler.²⁶

Fıkıh mezheplerinin ve uluslararası hukuka dair teorik çerçevenin olduğu dönemler boyunca İslâm dünyası ile diğer milletler arasındaki ilişkilerin sürekli sıcak çatışma niteliğini taşıması, farklı konular, kesimler ve zamanlarla ilgili olan dinî metinlerin aynı bağlamda değerlendirilmesi ve abartılı nesih anlayışları bazı fakihleri böyle düşünmeye sevk etmiş görünmektedir. Halbuki savaşı konu edinen âyetler, İslâm’ı ve müslüman varlığını koruma amaçlı ve fiilen başlanmış bir sıcak çatışma durumuyla ilgiliyken, gevşeyip barışa yanaşmayı yasaklayan âyet ise, zillet içerisinde pasif bir barış yanlısı olmayı kınamaktadır.²⁷

İbn Rüşd ise *Bidayetü'l-müctehid* adlı eserinin Kitabü'l-cihad bahsinde, düşman beldelerinde yer alan tüm insanların öldürölüp öldürölmemeyeceği konusundaki ihtilafa dikkat çeker. İmam Malik, Ebu Hanife, Sevri gibi âlimlerin manastırda yaşayan rahipler, körler, çiftçiler, yaşlılar gibi grupların öldürölmemeyeceği yönündeki görüşünü aktardıktan sonra, Şafii'nin bu beldelerdeki herkesin öldürölmesi gerektiği yönündeki görüşünü nakleder. İbn Rüşd Şafii'nin bu tavrını "Öyle anlaşılıyor ki Şâfiî'ye göre bu insanların katlini gerektiren illet sadece küfürdür" şeklinde yorumlar.²⁸

Maliki fakih ve müfessirlerinden İbnü'l-Arabî'ye göre, seyf (kılıç) ayeti düşmanlara karşı sabır, müsamaha ve aldırılmazlık tavsiye eden 124 ayeti neshetmiştir.²⁹ Savaşmayı emreden ayetlerden önce müşriklerden yüz çevirme, eziyetlerine sabretme, affetme, hikmetle ve güzel öğütle davet etme, iyilikle mücadele etme, barış içinde ve bir arada yaşamaya ilişkin hükümleri ifade eden ayetlerin; “Kılıç ayeti” olarak bilinen Tevbe Sûresi'nin beşinci ayeti ile yürürlükten kalkmış sayılması ve nihai aşama olarak sunulması cihadın zamanla savaşla aynı anlamda kullanılmasına yol açmıştır.

İslâm vahyinin inmeye başlamasıyla birlikte müşrikler, Yahudiler ve Hristiyanlarla ilgili Mekke ve daha çok Medine döneminde hakkında pek çok değerlendirme yer almaktadır. İnen bu ayetler, Hz. Peygamber'in söz ve fiilleri, Raşit halifelerin uygulamaları daha sonraki İslâm âlimleri ve

²⁵ Muhammed 47/35.

²⁶ Serahsî, *Şerhu Siyeri'l-Kebir*, I, 132-133.

²⁷ Ahmet Yaman, “Sulh”, *DİA.*, XXXVII, 487.

²⁸ İbn Rüşd, *Bidayetü'l-müctehid ve nihayetü'l-muktesid*, Kahire 1425, II, 146-147.

²⁹ Zerkeşî, *el-Burhân fi ulûmi'l-Kur'an*, nşr. Muhammed Ebu'l- Fazl İbrahim, 1404 Kahire, II, 40; Suyuti, *el-İtkan fi ulûmi'l-Kur'an*, Kahire 1368, II, 24.

hukukçuları tarafından inşa edilen İslâm devletler hukukunun temel kaynaklarını teşkil etmiştir.

Bütün halinde ele alınacak bu mirastan elde edilecek ilke ve prensipler ışığında günümüze hitap edecek bir güncellenmenin nasıl yapılacağı, Kur'an ve hadislerdeki evrensel hükümler ile tarihsel hükümlerin ve çözümlerin ayırt edilmesi bugün ciddi bir inceleme konusu olmalıdır.

2- Müslüman Olup İbadetleri Yerine Getirmeyenler

"İnsanlarla Allah'tan başka ilah olmadığına Muhammed'in Allah'ın elçisi olduğuna şahitlik edinceye namazı kılıp zekatı verinceye kadar savaşmakla emrolundum. Bunu yaptıkları takdirde din tarafından konulan haklar hariç canlarını ve mallarını korumuş olurlar"³⁰ hadisi Buhârî'nin eserinde "istitâbetü'l-mürteddin" bölümünde farzları kabulde direnenlerin öldürülmesi ve irtidatın mahiyeti"³¹ bölümünde zikredilirken, Nesâî'de ise inanan ve farzları kabul etmeyen insanlarla savaşmanın delili olarak zikretmişlerdir. Nevevi ve Kirmani de aynı fikirdedir.³²

"...Namaz kılınca, zekat verinceye kadar..." kısmının hadise sonradan eklendiği (idrac) iddiaları bir yana³³ hadisin hüküm çıkarma konusunda bir delil olarak kullanılması ve kaynaklarda bu şekilde yer alması söz konusudur. Müteahhirun dönemi Hanefî fakihlerinden İbn Hümmam kâfirlerle her türlü savaştan maksadın, Müslüman toplumun emniyetini sağlamak suretiyle umumi zararı bertaraf etmek olduğunu söyler. Savaş yoluyla bu amaca ulaşılamadığı takdirde tüm müslümanların zarar göreceği şüphesizdir.³⁴

Tevbe Suresi beşinci ayette geçen "...eğer tevbe eder, namazı kılıp zekatı da verirlerse o takdirde serbest bırakın..." ifadesiyle Şâfiîler, namazı terk eden kişinin öldürülmesi gerektiğine hükmederken, Hanefîler ise aksini benimsemiştir.³⁵ Fahreddin Râzî'nin aktardığına göre İmam Şâfiî, ayetle ilgili olarak "Allah kayıtsız şartsız kâfirlerin kanını dökmeyi helal kılmış fakat daha sonra küfürden vazgeçmek, namaz kılmak ve zekat vermektir, oluşan üç şartın bir arada bulunmaması halinde öldürülmelerini yasaklamıştır. Bu üç şart bulunmadığı takdirde öldürmenin mübahlığının baki kalması temel prensip olarak benimsenmiştir. Râzî, Hanefî ekolün "namazı reddetmemekle birlikte terk eden kimse öldürülmez" şeklindeki

³⁰ Dârimî, Siyer 10; Buhârî, İman 17; Salat 28; Zekat 1; Müslim, İman 32, 33, 34, 35, 36; Ebû Dâvud, Zekat 1, 51, 53; Cihad 104; Tirmizî, İman 1, 2; Nesâî, İman 15, Zekat 3, Cihad 1, Tahrir 1, Muharabe 1.

³¹ Buhârî, İstitâbe 3.

³² Nevevî, *Şerhu Nevevi ala Sahihi Müslim*, nşr. Ebu Abdillâh Abdüsselâm b. Muhammed b. Ömer Allûs, Riyad 1425, I, 211, 223; Bedreddin Aynî, *Umdetü'l-Kârî şerhu Sahihi'l-Buhârî*, Kahire 1972, I, 207; İbn Hacer Askalânî, *Fethu'l-Bârî Şerhu Sahihi'l-Buhârî*, Beyrut 1989, I, 104.

³³ Bünyamin Erul, *Sahabenin Sünnet Anlayışı*, Ankara 1999, 396-397.

³⁴ Bkz. *İslam Kaynaklarında, Geleneğinde ve Günümüzde Cihad*, (KURAMER) Mustafa Öztürk, s. 123. İbn Hümmam, *Fethu'l-Kadir*, nşr. Abdurrezzak Galip el-Mehdi, Beyrut 2002, V, 432.

³⁵ Bkz. Maverdî, *en-Nüket ve'l-uyun*, Beyrut 2007, II, 341.

içtihadını ayetin zahiri mânâsına aykırılığı gerekçesiyle reddetmiştir.³⁶ Maliki fakihler ise namazı terk eden kişinin öldürülmesi gerektiği hükmünün ötesinde, bu kimsenin ne zaman öldürüleceği meselesini de tartışmış ve bu bağlamda kimileri namaz vaktinin herhangi bir diliminde, kimileri ise ilgili vaktin en sonunda yani iki veya dört rekat kılınabilecek bir zaman aralığında öldürülmesi gerektiği fikrini savunmuştur.³⁷

3-Daru'l-harp

Tartışılması gereken bir diğer önemli konu daru'l-harp ve daru'l-islam konusudur. Fıkıh kitaplarında dâru'l-islâmın “müslümanların hâkimiyeti altındaki yer” veya “müslümanların devlet başkanının hüküm ve sultasının yürürlükte olduğu ülke” şeklinde tarif edildiği görülmektedir. Buna göre dâru'l-islâm, müslümanların hâkimiyeti altında bulunup İslâm hukuk sisteminin uygulandığı ülkedir.³⁸

Bu konuda ifade edilecek pek çok şey bulunmakla birlikte sadece Kâsânî'nin görüşünü aktarmakla yetiniyoruz. Ona göre; bir ülkenin İslam ülkesine nispet edilmesinden maksat, İslam'ın ve küfrün kendisi değildir. Daru'l-İslam emniyetin, daru'l-harp korkunun yeridir. Bir yerde Müslümanlar emniyet, kafirler korku içinde ise orası daru'l-İslam, tam tersi ise orası daru'l-harptir. Hükümler İslam'a ve küfre değil emniyet ve korkuya bina edilir. Dolayısıyla emniyet ve korkunun esas alınması evlâdır.³⁹

Sonuç

İslamofobi'nin batı kaynaklı olduğu ve tarihinin çok eskilere dayandığı hatta İslam'ın ilk yüzyılına kadar gittiği malumdur.⁴⁰ Ancak Batılıların cihadı yorumlama biçiminde sadece İslam'a karşı önyargılı bir tutumun etkisi düşünülse de temel problem olarak, Kur'an ayetleri ve Hz. Peygamber'in hadislerini anlama konusundaki metodolojik bilgi eksikliği ile tarihsel süreçte oluşan bazı uygulama örneklerinin bulunduğunu söylemek mümkündür. Bunun yanında İslam hukukçularının kendi dönemlerinin şartlarına uygun olarak geliştirdikleri bir takım ictihadi hükümlerin de bu şartlardan soyutlanarak okunmasının bazı yanılığlara kapı araladığı söylenebilir.

Kur'an'ın cihadla ilgili ayetleri doğru anlamadan gerçekçi bir cihad algısı geliştirmek ve İslam'a yöneltilen iddiaları doğru bir şekilde değerlendirmek mümkün değildir.

İslâm hukukunun klasik uluslararası ilişkiler teorisi, içerik olarak doğduğu koşullara bağlıdır. Ayrıca Hz. Peygamber'in imamet tasarrufu ile geliştirdiği strateji ve uygulamaların daha sonra ortamından koparılarak ve tüm dönemlerden bağımsız olarak ele alınması, bu tutum ve tavırları

³⁶ Râzî, *Tefsiru'l- Kebir*, XV, 180.

³⁷ Bkz. *İslam Kaynaklarında, Geleneğinde ve Günümüzde Cihad*, (KURAMER) Mustafa Öztürk, s. 126 . Kurtubî, *el-Câmi' li Ahkâmi'l-Kur'an*, XVII, 49.

³⁸ Ahmet Özel, “dârülislam”, *DİA*, VIII, 542.

³⁹ Kâsânî, *Bedâiu's-sanâî, fî tertîbi 'ş-şerâî*, Beyrut 1974, IX, 519.

⁴⁰ Bkz. Hilal Görgün, “Muhammed” mad., *DİA*. XXX, 476vd.

bağlayıcı hukuk kurallarına dönüştürmüştür. Oysaki Hz. Peygamber'in özellikle savaşlar konusunda aldığı kararların kendi rey ve içtihadına dayandığı yani imamet tasarrufu niteliği taşıdığı hususu klasik anlayışta oldukça benimsemiş bir görüştür.⁴¹

Öyleyse doğduğu koşulların ürünü olan uluslararası ilişkiler, genel itibariyle konumu değişmez ve ideal bir hükmü ifade etmekten çok siyaset-i şeriyenin bir gereği olarak değerlendirilmelidir. Böylece Müslümanların sorumluluğunu omuzlarında taşıyanlara genişlik sağlamak ve genel hukuki çerçevenin içinde kalmak kaydıyla kendi uluslararası politikalarını belirleme imkânı mümkün olacaktır.⁴²

Cihadın pek çok türü olduğu ve günümüzde Müslümanların ilim ve kültür, sanat ve estetik, ekonomi ve iletişim gibi pek çok alanda mücadele etme imkanları bulunduğu halde Kur'anî mesajın ve Hz. Peygamber'in örnek yaşantısının gelenek içinde farklı yorumlarla kaybolması sebebiyle "savaş" anlamı yaygınlık kazanmıştır. Savaşın her devirde devletlerarası hukukun bir gerçeği olduğu bilinmekle beraber, her halükarda başvurulması gereken ilk yöntem olduğu algısı uyandıran yorumlardan Hz. Peygamber'in uygulamaları dikkate alındığında kaçınmak gerekir.

Din-şiddet/din-terör ilişkisi bağlamında üretilen İslamofobi düşüncesi, savunmacı bir yaklaşım ve refleksle değil aksine metodolojik mülahazalar, insafli ve tutarlı tahliller yapılarak ele alınmalıdır. Cihadın anlamını savaşa indirgemek, Kur'an ve hadislerden buna mesnet aramak, İslam medeniyetine ve fıkıh mirasına yapılabilecek en büyük kötülüktür.

Kaynakça

- Ahmet Özel, "Cihad" mad. *DİA*, VII, 527-531.
- , "Dârüliislam", mad. *DİA*, VIII, 542.
- Âmidî *el-İhkâm fî usûli Ahkam*, Beyrut 1405.
- Bedreddin Aynî, *Umdetü'l-Kârî şerhu Sahihî'l- Buhârî*, Kahire 1972.
- Bünyamin Erul, *Sahabenin Sünnet Anlayışı*, Ankara 1999.
- Hatip eş-Şirbînî, *Tefsiru'l-Hatip eş-Şirbînî*, Beyrut 2004.
- Hilal Görgün, "Muhammed" mad., *DİA*, XXX, 476vd.
- İbn Arabî, *Ahkamu'l-Kur'an*, nşr. Muhammed Abdülkadir Atâ, Beyrut 1998.
- İbn Hacer Askalânî, *Fethu'l-Bârî Şerhu Sahihî'l- Buhârî*, Beyrut 1989.
- İbn Hazm, *el-Muhallâ bi'l- âsâr*, nşr. Abdurrahman el-Cezîrî, Kahire 1349.
- İbn Hümmam, *Fethu'l-Kadir*, nşr. Abdurrezzak Galip el-Mehdi, Beyrut 2002.
- İbn Kudame, *el-Muğni*, nşr. Abdullah b. Abdülmuhsin et-Türkî, Abdulfettah Muhammed el-Hulû, Riyad 1997.
- İbnü's-Saâtî, *el-Bedi' fî usuli'l-fikh*, Riyad 1435.
- İbn Rüşd, *Bidayetü'l-müctehid ve nihayetü'l-muktesid*, Kahire 1425.

⁴¹ Âmidî *el-İhkâm fî usûli Ahkâm*, Beyrut 1405, IV, 398-407; İbnü's-Saâtî, *el-Bedi' fî usuli'l-fikh*, Riyad 1435, III, 313-316; Şevkanî, *İrşadü'l-fühûl ila tahkiki'l-hak min ilmi'l-usûl*, Dımaşk 1430, 662-665.

⁴² Ahmet Yaman, *İslâm Hukukunda Uluslararası İlişkiler*, s. 42.

- İbn Teymiyye, *es-Siyasetü's-Şeriyye*, nşr. Ali b. Muhammed el-İmran, Cidde ty.
- İsrâfil Balcı, "Klasik Hukukçuların 'Cihad' ve 'Savaş'a Dair Görüşlerine İbn Rüşd'ün Getirdiği Eleştiri ve Açılımlar", *Doğu-Batı İlişkisinin Entelektüel Boyutu İbn Rüşd'ü Yeniden Düşünmek*, Sivas 2009, II, 331.
- Kâsânî, *Bedâiu's-sanâî fi tertîbi's-şerâî*, Beyrut 1974.
- KURAMER, *İslam Kaynaklarında, Geleneğinde ve Günümüzde Cihad*, İstanbul 2016.
- Kurtubî, *el-Câmi' li Ahkâmi'l-Kur'an*, Beyrut 1988.
- Maverdî, *en-Nüket ve'l-uyun*, Beyrut 2007.
- Merğînânî, *el-Hidâye şerhu Bidâyeti'l-Mübtedi'*, Kahire 1936.
- Mehmet Okuyan-Mustafa Öztürk, "Kur'an Verilerine Göre Ötekinin Konumu," *İslam ve Öteki*, ed. Cafer Sadık Yaran, Kaknüs, İstanbul 2001, s. 190vd.
- Nevevî, *Şerhu Nevevi ala Sahihi Müslim*, nşr. Ebu Abdillâh Abdüsselam b. Muhammed b. Ömer Allûs, Riyad 142.
- Râzî, *Tefsiru'l-Kebir*, Beyrut 2004.
- Serahsî, *el-Mebcut*, thk. Ebu Abdillâh Muhammed Bin Hasan bin Muhammed Bin Hasan İsmail, Beyrut 2009.
- , *Şerhu Siyer'il-Kebir*, nşr. Abdullah Muhammed Hasan, Beyrut 1997.
- Suyutî, *el-İtkan fi ulûmi'l-Kur'an*, Kahire 1368.
- Şafîî, *el-Ümm*, nşr. Rifât Fevzi Abdülmüttalib, Mansûrâ 2001.
- Şevkanî, *İrşadü'l-fühûl ila tahkiki'l-hak min ilmi'l-usûl*, Dımaşk 1430.
- Şîrâzî, *el-Mühezzeb*, Beyrut 2003.
- Tehanevî, *Keşşâfu Istilahâti'l-fünun*, thk. Ali Dehruç, Beyrut 1996.
- Zerkeşî, *el-Burhân fi ulûmi'l-Kur'an*, nşr. Muhammed Ebu'l- Fazl İbrahim, Kahire 1404.